

Türk - Yunan Trakya hududunun mühim kısmını tâyin eden Meriç nehri mecrasının ıslahı dolayısıyla 19 Ocak 1963 tarihinde imzalan Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında Kanun

(Resmî Gazete ile yayımı : 9 . 1 . 1967 - Sayı : 12499)

No.
813

Kabul tarihi
27 . 12 . 1966

MADDE 1. — Türk - Yunan Trakya hududunun mühim bir kısmını tâyin eden Meriç nehri üzerinde tahakkuk ettirilmekte olan ıslah ameliyesi dolayısıyla beş ayrı mevkiye husule gelen mevzii yatak değişikliğinin istilzam eylediği hudut tashihine mütedair her iki Hükümet temsilcileri arasında 19 Ocak 1963 tarihinde Ankara'da imza edilen ilişik Protokolün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu protokolün gereği olan anlaşmaları yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

PROTOKOL

Meriç - Evros nehri yatağının iki sahili üzerinde hidrolik işlerin amenajmanının icrasında meydana gelmiş ihtilâfların tasfiyesi gayesi ile aşağıdaki zevattan müteşekkil Türk ve Yunan teknik heyetleri :

1. Arif Onat : Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı
2. Sadettin Acar : Proje ve İnşaat Dairesi Reis Muavini
3. Müfit Kulen : Proje ve İnşaat Dairesi Reis Muavini
4. İhsan Baltaoğlu : Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü XI nci Bölge Müdür Muavini

Türk tarafı olarak ve,

1. Nicolas Chorafas : Selânik Üniversitesinde Profesör ve Bayındırlık İşleri Müfettişi
2. Stavros Triantaphyllidis : Yunanistan Bayındırlık Bakanlığında Hidrolik İnşaatlar Müdürü
3. Kimon Kyriacos : Teknik Müşavir ve
4. Constantin Koungoulos : Batı - Trakya Bayındırlık İnşaatları Şefi

Yunanistan tarafı olarak;

Usulüne uygun olarak salâhiyetle teçhiz edilmiş bulunarak Bakanlık Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü binalarında toplanmış ve 8 Ocak 1963 ten 16 Ocak 1963 tarihine kadar müzakerelerde bulunmuşlardır.

Devamlı tartışmalar ve yapılmış veya yapılacak işlere ait meselelerin muhtelif yönlerden derinleştirilmiş tetkiki sonunda ve bunlardan neşet edecek olan arazi mübadelesinde, her iki heyet aşağıdaki şekilde anlaşmışlardır.

BİRİNCİ KISIM

Arazi mübadelesi

Madde — 1.

Meriç - Evros nehir yükselmesinden meydana gelecek su basmasından korunmak üzere yapılan inşaatlar dolayısıyla buradaki hudut hattı bâzı mntakalarda tadil edilecektir. Bundan dolayı bahis konusu mntakalarda bir arazi mübadelesinin gerçekleşmesi zarureti ortaya çıkmaktadır. Bu mübadeleye girişmek için Lozan Andlaşması mucibince 1925 - 1926 da kurulmuş Karma Sınır Komisyonunca vaz'edilmiş sınır hattı esas alınacaktır. Arazi mübadelesinde, iki memleket arasında değiştirilecek arazilerin sahalarının müsavata temin edilecek, nihai mübadele halinde değiştirilmiş arazilerin kıymetleri hesaba katılacaktır.

Madde 2. —

Arazi mübadelesinin iki merhalede gerçekleşmesi uygun görülmüştür. Birinci merhalede, Enez mntakasındaki arazinin bir kısmı, Ferre mntakasındaki arazinin bir kısmına karşılık olarak mübadele edilecektir. Bu şekilde, bu mntakalardaki mevcut nehir hudut hattı büyük bir kısmında, kara hudut hattı olacaktır. Bu birinci etapta, mübadele edilecek araziler müsavi yüzölçümlü olacaktır.

Hudut hattının katı tesbiti ikinci merhalede gerçekleştirilecek ve aşağıda zikredilen şekli olacaktır.

Enez bölgesinde, kara hudut hattı, başlangıç noktası İpsala seddesi ile Meriç - Evros nehir yatağının tekatu noktasından âzami 50 metre Batısında olacak ve HARZA Projesi seddesinin kilometre 0 + 000 nın 100 metre Batısında nihayete erecektir. Mezkûr sınırın memba ile Ferre kupürü mansabı arasındaki, mevcut sınır değişmemiş olarak kalacaktır. Ferre kupürü membandan, Peplos kupürü mansabına kadar mevcut hudut çizgisi değişmemiş kalacaktır. Peplos kupürü membandan sonra, HARZA Projesinde gösterilmemiş olan ve fakat cari müzakereler sırasında iki tarafca inşası uygun görülmüş bulunan Sarıcaali (Tyhion) kupürüne kadar mevcut hudut hattı değişmemiş olarak kalacaktır. En nihayet hudut hattı yakın bir zamanda ele alınacak olan Sarıcaali (Tyhion) kupürü boyunca yeniden nehir hududu olacaktır.

Her iki taraf hudut hattının yukarıda tarif edilmiş olan şekli alması ve bunun için bütün gayretlerin gösterilmesi hususunda mutabık kalmışlardır.

23 ncü madde hükümleri cari kalmak üzere, birinci merhalede yer alan arazi mübadelesi katı olup, sadece ikinci merhalede mübadele edilecek arazilerin yüzölçümlerinin müsavatını sağlamak gayesiyle Enez mntakasında tadil edilebilir. Her halükârda hudut hattı bu mntakada inşa edilecek olan seddenin Batısında kalacaktır.

Madde — 3.

Birinci merhalede Enez ve Ferre mntakalarında iki taraf arasında mübadeleye tabi tutulacak arazilerin yüzölçümü yaklaşık olarak 1 750 dekadır. Bu rakam, HARZA Projesinde sedde güzergâhından farklı olan yeni güzergâhın aplikasyonu halinde, yüzde on mertebesinde artabilir veya eksilebilir. Yunanistan tarafından Ferre arazisine karşılık olarak Enez'de devredilecek arazi büyük bir kısmıyla HARZA etüdünde teklif edilen sedde güzergâhının Doğusunda bulunacaktır. Yeni sedde güzergâhı esas alınarak tesbit edilecek olan hudut hattı bâzı mntakalarda HARZA Projesinde derpiş edilen sedde güzergâhını Batıya doğru âzami 50 metre aşabilir. Türkiye tarafından birinci merhalede Ferre'de mübadele edilecek arazinin 9/10 u, HARZA Projesine göre inşa edilecek sedde güzergâhının Batısında ve mütebakisi bunun Doğusunda olacaktır. Bu

son korunmamış kısmın seddeye muvazi ve bütün boyunca eşit ende bir saha olması kararlaştırılmıştır.

Madde — 4.

Bu Protokolün yürürlüğe girmesinden sonra iki Hükümet karşılıklı olarak arazi mübadelesinin gerçekleşmesi bakımından kendilerine düşen lüzumlu bütün formaliteleri tamamlamak için bütün gayretleri sarf edeceklerdir. Şöyle ki, lüzumu varsa kanun çıkarılması, hududun çizilmesi için, bu işle ilgili bir karma komisyon teşkili, masrafın yarısı her iki tarafa aid olmak üzere kara hududu boyunca dikenli bir tel örgü tesisi. İki Hükümet 15 Temmuz 1963 tarihine kadar birinci merhalenin gerek pratik ve gerekse hukukî yönlerden gerçekleşmesi gayesiyle, kendilerinde bulunan bütün imkânları kullanmayı kabul ederler.

Madde — 5.

Sınır tesbiti çalışmalarına muvazi olarak, uzmanlardan müteşekkil bu işle ilgili bir karma heyet, mübadele edilecek arazilerin kıymet takdirine girişecektir. Kıymet farkı olması halinde, bu fark borçlu taraf tarafından İsviçre'deki bir bankaya serbest döviz olarak alacaklı taraf adına, ikinci merhaledeki mübadelenin katî olarak haline kadar bloke olarak kalacak bir hesaba yatırılacaktır. Bahsi geçen hesap, iki memleket arasındaki iktisadi, ticari veya diğer her hangi bir münasebetten müstakil olacaktır. Bu heyet âzaları arasında ihtilâf halinde, taraflardan birinin talebi üzerine, mesele, Fransız Cumhuriyeti Tarım Bakanlığına mensup ve Bakanlık tarafından tâyin edilecek bir umumi mühendisin (Ingenieur Général) hakemliğine arz edilecektir.

Madde — 6.

Yunan Hükümeti, 1963 senesi içinde Peplos seddesinin, HARZA Projesine uygun olarak inşa edilmesini taahhüdeder.

Madde — 7.

Türk Hükümeti kendi takdirine göre uygun koruma tedbirleriyle Peplos çevirme seddesini, HARZA Projesinde derpiş edilen ebatta, sağlamlaştırma işlerine tevessül etmek hakkını haizdir.

Madde — 8.

Yunan Hükümetinin bu şekilde teşkil edilecek Peplos kapalı sahasında bir drenaj şebekesi ve bir pompa istasyonu inşası hakkı tamamen mahfuz kalacaktır.

Madde — 9.

Yunan Hükümetinin kendi takdirine göre, Ferre mıntakasında kendisine terk edilecek kısmın sınırları içinde Harza projesindeki ebada muadil veya daha ufak bu koruma seddesi inşasına tevessül etme hakkı tamamen mahfuzdur.

Türk Hükümeti, kendi takdirine göre, Ferre seddesi inşaatına tevessül edebilir ve yine böylece meydana gelmiş kapalı sahanın drenajı için bunun sınırları içinde bir pompa istasyonu yapabilir.

Madde — 10.

Yunan Hükümetinin, Karaağaç mıntakasında Yunanistan arazisi içinde ve hudut hattı boyunca bir koruma seddesinin, Türkiye tarafına hiçbir sebep için tazminat ödeme mecburiyetinde kalmaksızın, inşa etmek hakkı tamamen mahfuz kalmaktadır.

Madde — 11.

Bu Protokolün meriyete girmesinden itibaren, iki tarafın her biri, 15 gün evvel yazılı müracaat neticesinde, Harza projesinde derpiş edilen mahal ve ebada uygun olacak şekilde Türkiye Hükümeti Enez ve Peplos kapamalarına ve Yunan Hükümeti Ferre kapamasının inşaatına tevessül etmek hakkına malik olacaktır. Bu halde, diğer Taraf arazisine giriş müsaadesi ve inşaatların yapılmasına tevessül edilmesi müsaadesi, mezkûr müddetin hitama ermesinde otomatikman verilmiş olduğu telâkki edilecektir. Taraflardan birinin, bu madde hükümlerine riayet etmemesi halinde diğer Taraf, birinci Tarafından, muhtemelen inşa edilmiş kapamaları imhaya tevessül hakkına malik olacaktır.

Madde — 12.

İkinci merhale sırasında arazilerin mübadelesi mâkul bir mühlet içinde tahakkuk edecektir. Ferre mntakasının geri kalan kısmı ile Sarıcaali (Tyhion) mntakası Peplos arazisine mukabil mübadele edilecektir. Ezcümle Ferre kupürüne kadar mübadele edilmemiş bulunan Ferre arazisi ile Türkiye tarafından ele alınacak olan Sarıcaali kupürünün mihverinin Batısında kalan Sarıcaali bölgesinde Peplos kupürü mihverinin Doğusunda kalan Peplos mntakası kısmına karşılık mübadele edilecektir.

Türkiye tarafından ele alınacak Sarıcaali (Tyhion) kupürünün güzergâhı, iki memleketin salâhiyettar ilareleri arasında bilâhara yapılacak bir anlaşma neticesinde tesbit edilecektir.

Bahis konusu güzergâhın tesbiti için :

a. Türkiye'nin Yunanistan'a Sarıcaali'de, terk etmeyi kabul ettiği arazi 1 500 dekardan az olmaz ve 2 500 dekarı geçemez.

b. Kupür hidrolik şartlara uygun olacaktır.

c. Kupür Harza etüdü ile tesbit edilmiş persiplere uygun olacaktır.

Eldeki Protokolün 1 nci maddesine uygun olarak; mübadele edilecek arazilerin müsavatını sağlamak gayesiyle sınırının son şekline varabilmek için Enez'de teşkil edilmiş kara hududunun Doğu ve Batıya doğru kaydırılmasına tevessül edilebilecektir. Müzakereler esnasında bahis konusu edilen noktalardan biri olan Tatarköv (Vissa) kupürü teknik probleminin, Türkiye arazisinin bir kısmının Yunanistan'a terk ve tersi tarzında halledilmesi halinde, bahis konusu arazi, ikinci merhalde mübadele edilecek araziler arasına ithal edilecektir.

Madde — 13.

Kesin kara hudutlarının işaretlenmesi ve mübadele anındaki cari kıymetlerine müstenit mübadeleye tabi araziler için kıymet takdiri ve tazminat hususları birinci merhalde takibedilen avni usule tabi olacaktır. Tesbit edilecek tazminat mevanında, pompaj istasyonlar ve drenaj şebekesi kıymetleri ile, yine Peplos ve Ferre mntakalarında mübadele edilecek araziler de bu zamana kadar inşa edilmiş sedde (Harza projesinde) derpiş edilen maliyetlerinin farkı da nazarı itibara alınacaktır. Keza 5 nci maddede de derpiş edilen bloke edilmiş hesabın tutarı da aynı miktar hesabında nazarı itibara alınacaktır.

Madde — 14.

İkinci merhaldeki arazi mübadelesinin kesinleşmesi 5 nci maddede zikredilmiş olan İsviçre Bankasına, mübadeleye tabi arazilerin kıymet farklarının yatırılması ile olacaktır.

İKİNCİ KISIM

Teknik meseleler

Madde — 15.

Tatarköy (Vissa) Kupürü

Harza projesinde gösterilmiş olan Tatarköy (Vissa) kupürünün inşasına bugün için lüzum kalmamıştır. Zira nehir yatağı bu kupürün Harza projesinde olduğu gibi inşasını lüzumlu kılmıyacak şekilde değişmiştir.

Buna rağmen nehir yatağının Yunan sahillerine zarar verme durumu mevcuttur ve bu mesele halle muhtaçtır. Bunun için mevzuun, her iki tarafın teknisyenlerinden müteşekkil bir grupun yerinde tetkikler yaparak uygun bir sureti hal bulması ve icabederse proje hazırlaması ve inşaatın nasıl yapılması lâzımgeldiği yolunda bir karara vararak, neticeyi ortaya çıkarması ve bu neticenin her iki tarafın Dışişleri Bakanları tarafından teati edilecek notalardan sonra kesin şeklini alarak halledilmesi icabettir.

Mevzuun bir sureti hal aranırken 28 Haziran - 7 Temmuz 1959 arasında toplanmış olan Karma Hudut Komisyonunun vardığı neticelere uygun hareket edilmesi şarttır. Varılacak netice arazi mübadelesini icabettirir ise bu husus 12 nci maddede belirtmiş olan Harza projesinin tatbiki dolayısıyla yapılacak arazi mübadelesinin ikinci merhalesinde nazarı dikkate alınacaktır.

Müşterek Komisyon çalışmalarını Eylül 1963 te bitirmiş olmalıdır.

Madde — 16.

Halen açılmış bulunan Enez, Ferre ve Pepsos kupürlerinin projede düşünüldüğü şekilde vazife görmelerini sağlamak maksadıyla Enez ve Pepsos kapamalarının Türkler tarafından Ferre kapamasının da Yunanlılar tarafından işbu Protokolün yürürlüğe girmesi tarihinden sonra kendilerince mümkün olacak zamanda inşa edilmeleri hususunda mutabık kalınmıştır.

Bu kapamaların inşası için yeri ve projesi Harza etütlerine tamamen mutabık olmak şartıyla inşaattan evvel projede teati veya tasdikine lüzum yoktur. Her iki taraf ayrıca bir müsaade talebetmeden fakat fiilî inşa tarihinden 15 gün evvel mukabil Taraf mahallî teşkilâtına haber vermek sureti ile inşaata geçebileceklerdir. Her iki taraf kapamaların mukabil taraf ucundan itibaren 50 metre nisf kuturlu bir yarım daire içinde ve 15 gün müddetle munhasıran inşaat maksadıyla hareket serbestisini haizdirler.

Bahis konusu kapamaların her hangi bir şekilde onarılmaları icabettiği takdirde bu haklarını, yine 15 gün evvelden mukabil taraf mahallî teşkilâtına haber vermek suretiyle, ileriki zamanlar için de aynen kullanırlar.

Madde — 17.

(Fuse - plugların kontrolü) - Yıkılma maktaları -

İnşaat çalışmaları sona ermekte bulunduğundan, inşa edilmiş veya edilecek bütün seddelerin ve fuse plugların plân ve irtifa yönlerinden karşılıklı kontrol edilmesi ve Harza projesindeki esaslarla uygunluğunun tesbiti kararlaştırılmıştır. Bu karşılıklı kontrol 1 Temmuz 1963 te başlayıp bunu takibeden üç ay içinde ikmal edecek olan karma teknisyenler ekipleri tarafından yapılacaktır.

Bu maddenin tatbikatına ait detaylar 1. ekte bulunmaktadır.

Madde — 18.

Yaz seddeleri

Her iki Taraf, seddeler arasında kalan topraklar gibi, sedde ile korunmamış bulunan yerlerin taşkınlarla karşı korunması ve ekilebilir evsiftaki bu arazilerin şartlarının iyileştirilmesi imkânlarının etüdüne, tevessül edilmesine müştereken karar vermişlerdir. Aynı şekilde bahsi geçen topraklarda alınacak tedbirlerin nehrin büyük feyezanlarına karşı korunması değil fakat Mayıs ve Eylül ayları arasında yer alması muhtemel feyezanlarına karşı olması kararlaştırılmıştır. O halde, korunma tedbirleri alınması icabeden feyezanların vüsatine müştereken karar verilmesi zaruridir. Bu gaye ile, teknik ekipler nehrin hidrolojik etüdüne tevessül edecekler ve neticeler karşılıklı olarak mukabil tarafa bildireceklerdir. Mütaakiben, uygun mütalâa edilen yerlerde inşa edilecek ve karşılıklı olarak diğer tarafa intikal ettirilecek yaz seddeleri avan projeleri üzerinde çalışılacaktır.

Mâkul bir mühlet içinde iki tarafa avan projelerin kontrolü için yaz seddeleri problemine mütaallik hazırlıkları tesbit gayesi ile müştereken üst kademede toplantı yapılacaktır ve bir Protokol imzasına tevessül edilecektir. Bu Protokolde inşa edilecek yaz seddelerinin öncelik sırası ve çalışmaların başlangıç tarihleri tasrih edilecektir.

Hidrolojik etütler ile avan projelere ait bilûmum detaylar 2 No. lu ekte zikredilmiştir.

Madde — 19.

Her iki tarafın muvafakati olmadan yapılmış işler :

İki Tarafça evvelden mutabakat alınmadan yapılmış işler aşağıda sıralanmıştır.

a. Türkiye tarafından.

1. Soufulu (Soufli) yakınında üç grup halinde karşı tarafın tasvibi alınmadan ve haber ve-
rilmeyen inşa edilen mahmuzlar.

2. İpsala köprüsü mntakasında, Yunanistan arazisi üzerinde ve adı geçen köprüünün karşı-
sında bulunup nehir akım kabiliyetini azaltan, bir kavak ormanı mevcudiyeti dolayısıyla Türk
sahili için uygun olmayan bir durum meydana getirilmesi.

3. Peplos mntakasındaki HARZA Projesinde derpiş edilmemiş bulunan seddeler inşaatı ileri
sürülmüştür.

b) Yunanistan tarafından :

1. Türkler tarafından, Nâzimbey adacığında, Lozan Andlaşması ile ilgili Karma Heyet tara-
fından tesbit edilmiş olan hudut hattını ihlâl ederek Meriç nehrine suların akıtılması için bir
drenaj hendeği inşa edilmiş olması,

2. Türkler tarafından Uzunköprü istikametinde, HARZA Projesinde derpiş edilen drenaj ka-
nalının su tarafına, hafriyat artıklarının, nehir sularının serbest akışına mâni olacak şekilde mü-
temadi olarak yığılması,

3. Enez kupürü başında inşa edilmiş batardoların muhafazası, ileri sürülmüştür.

Yukarıda tadadedilmiş mevzuların tetkikinden sonra :

a) İki tarafın 1934 Türk - Yunan İtilâfnamesinin su inşaatlarına mütaallik hükümlerine da-
ha titizlikle riayet etmelerinin lüzumlu olduğu,

b) Nehir feyezan yatağı içinde su akımına mâni olabilecek tesislerin proje teatisi yapılmak-
sızın inşasından imtina edilmesi icabedeceği,

c) Takdim edilecek mevzuların etüdü ve tetkiki maksadiyle toplanacak olan ve iki tarafın
mahallî teknisyenlerinden müteşekkil heyetler tarafından iki tarafa da zarar tevlihetmiyecek şe-
kilde bütün mevzuların tetkik ve halledilmesi uygun görülmüştür.

Madde — 20.

Nehir yatağının tanzimi :

Ferre kupürü mansabı ile Enez kupürü membaı arasında kalan Meriç yatağının tanzim edilmesi zarureti her iki tarafça kabul edilmiştir.

Bu tanzim işi iki tarafın teknisyenlerinden müteşekkıl bu iş için kurulacak karma bir heyet tarafından tesbit edilecek tebilere müsteniden tanzim edilecek projelere göre yapılacaktır. Bu projelerin her iki tarafça tasdikinden sonra, inşaat müstereken veya ayrı ayrı taraflarca yapılabileceği gibi, her iki taraf işin tamamının bir tarafça yapılması ve masrafın yarısının diğer taraftan tahsil edilmesi hakkına haiz olacaktır. Nehir mihveri çalışmalarını sırasında, nehir mihveri ve sınırın değişmesinden dolayı bir taraftan diğer tarafa geçecek arazilerin eşit yüzölçümlü olması ve bu arazilerin her bir taraf için 1 000 dekarı geçmemesi şartı gerçekleştirilecektir. Bahis konusu araziler müsavi kıymeti haiz olduklarından mübadelede yalnız yüzölçümü nazarı itibara alınacaktır.

Madde — 21.

Sulama suyu temini, miktarı ve kontrolü :

Meriç - Evros nehrinin iki sahilinde bulunan ovaların sulanması probleminin, HARZA Projesi tarafından yeteri kadar etüdedilmediği hususu tesbit edilmiştir.

Bu itibarla nehir sulamının her iki tarafça, faydalı bir şekilde kullanılması için aşağıdaki hususlar uygun görülmüştür :

1. Gerek halen mevcut ve gerekse tesis edilecek hidrometrik istasyonlarda her iki tarafça debi ölçülmesine devam edilecektir.
2. Her iki tarafça sulama tesislerine mütaallik etüt ve proje çalışmalarına devam edilecektir.
3. Yukarda zikredilen etüt ve projeler üzerinde karar alınmak için 1963 Eylülünde üs kademede bir teknik toplantı yapılacaktır.
4. Sulama için su alma tesisleri, ya iki tarafça birlikte yapılacak regülâtör şeklinde veya alâkalı tarafça bir sahilde yapılacak su prizi tesisi şeklinde olacaktır. Mamafih bu tek taraflı priz inşaatı da iki taraf arasında evvelece yapılacak bir anlaşmaya tabi olacak ve karşı sahile zarar ıka etmiyecek şekilde inşa edilecektir.
5. Yukarda bahsedilenlerin tamamlanmasına kadar, her iki taraf, şimdiye kadar tatbik ettikleri sulama şekline devam edeceklerdir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Tavsiyeler

Madde — 22.

Her iki taraf derin bir tartışma konusu yapılmıyan meseleler hakkında aşağıdaki tavsiyelerde bulunmuşlardır :

1. Her iki taraf belli tarihlerde teknik delegelerinin görüşülecek mevzuların bulunup bulunmamasına bağlı olmaksızın ve hattâ âcil bir durumun tahaddüsü halinde normal olmiyan toplantılar yapılmasını tavsiye ederler.

2. Yunan delegasyonu Lozan Andlaşması Karma Komisyonunun tesbit ettiği hudut hattı boyunca ve bu protokolün tatbikinden husule gelecek düzeltmeler de göz önünde tutularak mümkün olduğu kadar hudut hâdiselerini önlemek gayesiyle birlikte nehir yatağının her hangi değişmesi halinde vukubulabilecek ihtilâfların önlenmesi için, kazık çakılmasını tavsiye etmiştir. Kazıklar su baskınlarından mütevellit tehlikelere karşı korunacak şekilde dikilecektir.

3. Türk delegasyonu, Enez bölgesindeki kara hududunun, muhtemel hudut hâdiselerini önlemek gayesiyle denize kadar temdid edilmesini tavsiye etmiştir. Zira bu mntakada HARZA Projesinin tam tatbiki halinde nehir ağzı Enez kupürüne yer değiştirecektir.

İki taraf yukarda zikredilen tavsiyelerin, ileriki totkik edilmek gayesiyle mütেকabilen kendi hükümetlerine sorulmasını kararlaştırmışlardır.

Nihai hükümler

Madde — 23.

Bu protokol, alâkalı hükümetlerin tasdiki ve aralarında notalar teatisi suretiyle meriyete girecektir.

Mamafih, arazi mübadelesine veya terkine mütaallik hükümler, her bir tarafın dahili anayasasına ve ilgili kanunlarına uygun olarak tasdiklerinden sonra meriyete girecektir.

Aşağıda imzası bulunanlar, bu hususlarda, bu protokolü hazırlıyarak imza etmişlerdir.

İşbu 19 Ocak 1933 te iki nüsha halinde ve Ankara'da tanzim edilmiştir.

Türk Heyeti :

2. Arif Onat
2. Sadettin Acar
3. Müfit Kulen
4. İhsan Baltacıoğlu

Yunan Heyeti :

1. Nicolas Chorafas
2. Stavros Triantaphylidis
3. Kimon Kyriacos
4. Constantin Koungoulos

Ek — 1.

Her iki tarafça, fuse plugların ve seddelerin bütün tülünce plân ve yüksekliklerinin kontrol şekli hakkında :

1. Mevcut trigonometrik işaretlerden hareketle bir veya birçok karma teknik ekipler aşağıdaki gibi ölçmelere tevessül edeceklerdir :

a) HARZA etüdüne göre seddelerin plân durumları,

b) HARZA etüdünde derpiş edilmiş fuse - plugların tülleri ve yerleri ve adedlerinin plân durumları,

c) Seddelerin ve fuse - plugların boy kesitlerinin irtifa bakımından kontrolü.

2. Yukarda zikredilmiş karma teknik ekipler 1 Haziran 1963 te teşkil edilmiş olmalı ve çalışmalara başlamalıdır. Bu tarihe kadar yukardaki çalışmalar için diğer tarafın bölgelerinde çalışma ve serbest dolaşma için müsaadeler karşılıklı olarak verilmiş olacaktır.

3. Yerinde yapılacak çalışmaların müddeti şimdiden üç ay olarak tesbit edilmiştir.

4. Bu karma ekipler tarafından yapılacak ölçülerin neticeleri, açık havadaki çalışmaların sonundan itibaren iki ay zarfında iki tarafın salâhiyetli idarelerine tevdi edilecektir.

5. Her hangi bir ihtilâflar halinde, bunlar başka bir karma teknik komisyonea incelenecektir. Bu komisyon âzaları iki memleketin bakanlıklarınca tesbit edilecektir. Bu komisyona düşen görev her iki ihtilâfı takdir etmek, yapılan HARZA Projesinde derpiş edildiği şekilde iyi çalışmalarını yöürden tesirini tesbit etmektir.

6. Bahsi geçen karma komisyon, müsterek bir protokol şeklinde neticelerini ve mütalâalarını iki tarafın salâhiyetli idarelerine tevdi edecektir. Ciddi ihtilâflar halinde iki tarafın ilgili bakanlıklarınca tedlâtin yapılması için mektup teati edeceklerdir.

7. İhtilâfa sebebiyet veren taraf karşı taraf bakanlığının mektubunda işaret edilmiş olan tadilatı, Karma Teknik Komisyonun mütalâalarını nazarı dikkate alarak, kendi hesabına yapmaya mecburdur.

Ek — 2.

YAZ SEDDELERİNİN İNŞA EDİLEBİLMEĞİ YERLERİN TESBİTİ (YÜKSEKLİKLERİ VE MERİÇ - EVROS NEHRİNİN KIYILARINDAN UZAKLIKLARI) GAYESİ İLE HİDROLOJİK ETÜTLERİN HAZIRLANMASI METODU HAKKINDA

A) Hidroloji :

Gayeleri :

1. Her sene Nisan ve Kasım ayları arasındaki periyotta, müşahede edilmiş olan feyzanların büyüklük ve tekrürünü tesbit edebilmek gayesiyle Edirne ve Pythion köprüleri ile İpsala'da ve diğer kollarda şimdiye kadar yapılmış olan bütün hidrometrik ölçüm donelerinin derlenmesi : Bu derlemeden netice olarak bu periyod süresince müşahede edilmiş en büyük feyzan ve muhtemel tekrürü elde edilecektir. Tabiiyle yukarda zikredilen noktalarda su seviyesine ait donelerin derlenmesine dikkat edilecektir. Bu rakamlar su sarfiyatına ait grafik ve teorik eğri ile beraber bulunmalıdır.

2. Meriç - Evros nehrinin havzasında Türkiye ve Yunan taraflarında yapılmış olan bütün yağmur rasatlarının derlenmesi ve mümkünse nehir havzasının Bulgaristan'daki kısmına ait rasatların derlenmesine gayret sarf edilmelidir.

3. Derlenmiş yağmur donelerine müstenit ve hidrometrik ölçümlerin korrelasyonu ile bahsi geçen periyod esnasında nehrin maksimum debisinin bilinen (analitik veya Amerikan) metotların birinin tatbikiyle tesbiti. Bu tesbit nehrin aşağıda zikredilen üç noktada debinin tayinine mâtuftur :

- Karaağaç hudut hattı üzerinde
- Pythion köprüsü üzerinde
- İpsala köprüsü üzerinde

Eğer, lüzumlu rasatların eksikliği dolayısıyla bu metotlar ile kâfi neticeler elde edilemezse, mevcut doneler muvacehesinde yukarda zikredilen periyod içinde muhtemel sarfiyatla tekrürünün tahminiyle iktifa edilecektir.

4. Bütün bu işlemlerden sonra yaz seddeleriyle korumanın tatbiki için iktisadi sarfiyatın takdirine dikkat edilecektir.

5. İpsala köprüsünden başlayarak Karaağaç hududuna kadar 200 m. aralıkla alınmış topoğrafik en kesitlere müsteniden nehir alçak yatağının şimdiki durumunun takribi kapasitesi hesap edilecektir.

6. Mevcut donelerin derlenmesi ve yukarda belirtilen neticelere varılması için, bu anlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren bes aylık bir müddet tesbit edilmiştir.

7. Her iki taraf vekillerine ellerindeki bütün malûatları vermeye mecburdurlar. Müteakiben her iki memleketin ilgili idareleri yukarda belirtilen noktalara uygun bir etüt hazırlayacaktır. Bu etüt diğer tarafa tetkik edilmek üzere İngilizce tercüme olarak tevdi edilecektir.

8. Her iki tarafın varmış olacakları neticeler müzakere etmek gayesiyle Edirne ve Dedeağaç'te toplanacak bir teknik heyet iki ay sonra kurulacaktır. Bu iki tarafın mukabil salâhiyetli idarelerine esâidatî noktaların arz edilmesi gayesiyledir.

- Yaz seddeleri projesinin istiradeteceği sarfiyat,
- Nehir kenarından itibaren mesafeleri,
- İrtifaları ve
- Seddelerin kesitleri ve inşaat şekli (makta, koruma fuse - plus).

Yaz seddelerinin inşa edileceği mevkiiler :

1. Her bir taraf beş aylık bir hidrolojik etüt nihayetinde, yaz mevsimi boyunca korunmasının temin edilmesini arzu ettiği bilûmum mevkiileri 1 : 50 000 mikyash bir harita üzerine işaret etmeye mecburdur.

2. Hidrolojik etütleri tetkik edecek heyet ayrıca bu mevkiileri tartışacak, harita üzerinde belirtecek ve bu maksatla kaleme alınacak protokolü, katî bir mutabakatın elde edilmesi gayesiyle mütekabil salâhiyettar idarecilere sunacaktır.

3. Karşılıklı idarelerin katî mutabakatlarını mütaakıp üç ay içinde bildirmeleri şayanı temennidir.

4. Bu mutabakata müsteniden iki taraf, yaz seddeleriyle ilgili koruma projelerinin tatbiki için müşterek bir program tesbit edeceklerdir. Bu program iki Hükümetçe tasdik edilecektir.

BU KANUNA AIT TUTANAKLAR

Millet Meclisi			Cumhuriyet Senatosu		
Cilt	Birleşim	Sayfa	Cilt	Birleşim	Sayfa
1	26	629:630	37	18	541,544,548,
6	88	173			558:559
8	117	381:382,419, 481:484			
	118	545:546,560, 574:577			

I - Gerekçeli 104 S. Sayılı basmayazı Millet Meclisinin 117 nci Birleşimine, 869 S. Sayılı basmayazı Cumhuriyet Senatosununun 18 nci Birleşim tutanağına bağlıdır.

II - Bu kanunu; Millet Meclisi Dışişleri ve Bayındırlık, Cumhuriyet Senatosu Dışişleri, Turizm ve Tanıtma ve Bayındırlık, Ulaştırma ve İmar ve İskân komisyonları görüşmüştür.